

Бойка Мирчева (София, България)

ОЩЕ ЕДИН МОЛДОВСКИ ПРЕПИС НА ПРОЛОЖНОТО ЖИТИЕ НА СВ. МЕТОДИЙ

Сред славянските извори за Кирил и Методий и техните ученици *Проложното житие на св. Методий* Моравски заема достойно място. Той е един от най-рано откритите славянски извори, станал известен благодарение на руския превод на публикацията на Й. Добровски (Добровский 1825: 105–107). Въпреки това, както подчертава Св. Николова, „и до днес ... все още не съществува ясна представа за оригиналния текст на произведението, а това е една от причините да останат без точен отговор важните въпроси за времето и мястото на възникването му“ (Николова 1983: 89).

И до денднешен издадените преписи на *Проложното житие на св. Методий* се броят на пръсти. Основното внимание на изследователите е било насочено предимно към археографското описание на откритите от тях текстове. Като пример ще дам най-ранния руски препис от пергаментния *Прилуцки пролог* (по-нататък *Прил*) от края на XIV в., известен отдавна в науката (срв. Викторов 1890: 65 № 1; Родосский 1903; Ламанский 1904: 222; Лавров 1930: XXXIII), но обнародван за първи път от К. Куев едва през 1985 г. (Куев 1985: 32–36). Някои стари издания на преписи също не могат да бъдат от полза за решаването на тези проблеми, като например публикацията в превода на книгата на Й. Добровски на М. Погодин, тъй като текстът представлява компилация, съставена от А. Востоков по два преписа (от края на XV – началото на XVI в. и от 1590 г.), съхранявани в сбирката на граф Н. П. Румянцев, от които трудно могат да се направят изводи за оригиналния текст (Николова 1983: 89). В момента и двата ръкописа са достъпни на сайта на РГБ, а публикацията им ще бъде обект на друго изследване.

Формулираните от Св. Николова през 1983 г. проблеми около уточняването на времето и мястото на възникване на произведението все още стоят пред изследователите. Както подчертава Николова, преобладаващо е схващането, че това е късен по произход текст, възникнал вероятно сред южните славяни, но запазен единствено в руски преписи (Николова 1983: 90).

В изданието си на Успенския препис, писан през 1405 г. (по-нататък *УспЗ*), П. Лавров отбелязва като различия от използваните от него ръкописи четири форми, които говорят за среднобългарски оригинал на произведението – *рѣждь сѧ, оумѣща, Мѣфодїѣ* и *Моравѣ* (Лавров 1930: 102–103), като първите три от тях са от използвания от него препис със сигнатура *Лѣв*, а последният е от ръкопис от сбирката на М. Н. Погодин (Николова 1983: 90). За съжаление, в кой от двата използвани от украинския учен ръкописи (№ 602 или № 607) се среща написанието *моравѣ* засега не може да се каже със сигурност (срв. Лавров 1930: XXXIII, 103).

По повод на открития и обнародван от Св. Николова единствен досега молдовски по произход препис на *Проложното житие на Методий* в ръкопис № 10 от сбирката на църквата музей „Св. Николай“ в *Брашов* (по-нататък *Брашов*) авторката подчертава, че той дава възможност „да се направят по-категорични изводи за оригиналния текст на произведението“, като „допринася за уточняването на мястото и времето на възникване на творбата, потвърждавайки със сериозни документални свидетелства нейния български произход“ (Николова 1983: 90). Според нея „най-силно впечатление в текста на този препис безспорно прави доста правилната и последователна употреба на графемата за задната носова гласна – *ѣ*“. Като се вземе предвид обстоятелството, че единствено третият от приведените от П. Лавров варианти със среднобългарски правопис съвпада с графико-правописните особености на *Брашов*, е невъзможно да се приеме, че среднобългарските езиково-правописни черти в новооткрития препис са резултат на привездането на един руски оригинал в съответствие със среднобългарските норми, твърдо установени, добре познати и последователно прилагани от книжовниците на Молдова и Трансилвания през XVI в., както подчертава авторката. Съвпадането единствено на третия вариант с *Брашов* и различието в останалите от него дават основания на Николова да издигне тезата за български оригинал на *Проложното житие на Методий*, от който в *Брашов* са запазени повече и по-ясни следи (Николова 1983: 90–91). Именно в този текст, възникнал през XVI в., по всяка вероятност в Молдова, се съдържат недвусмислени свидетелства за българския произход на оригинала на *Проложното житие на Методий* и за неговата поява през XIII или дори през XII в. (Николова 1988: 474). Многообразните и различни по вида си свидетелства за южнославянско влияние върху текста

Брашов теза за среднобългарски оригинал на произведението се потвърждава по категоричен начин от *Егор105*.

Искам да се спра на още един въпрос – кой би могъл да е ръкописът, използван от П. Лавров под сигнатура *Лъв*. Ръкописите от Националната библиотека на Украйна от сбирката на А. С. Петрушевич, които съдържат текста на *Проложното житие на Методий*, са три – *АСП27*, *АСП29* и *АСП79*. Ръкопис *АСП27* не е включен в описа на И. Свенцицки, а при описанието на другите два украинският учен дава известни сведения за текста на житието. Сравнението на разночетенията, приведени от П. Лавров, и откъсите, публикувани в описа, дават възможност да се заключи, че той съвпада с текста в *АСП79* (Свенцицкий 1906: 105). Такъв пример е уточнението за еретика Замбрий нменем, липсващо в публикуваните от И. Свенцицки части от втория възможен за сравнение ръкопис, в който е поместено *Проложното житие на Методий* – *АСП29* (Свенцицкий 1906: 78–79). Съвпада и погрѣшала в м. погрѣшалаше в *АСП29*, постави в м. ѡстн (срв. разночетенията у Лавров 1930: 102–103). В публикуваните части от текста в ръкопис *АСП29* такива съвпадения няма. Възможно е, разбира се, Лавров да е имал и друг текст подрѣка, но от публикуваните фрагменти от текста на *Проложното житие* могат да се направят тези изводи.

Тук искам да обърна внимание и на някои други преписи на *Проложното житие*, за които вече е възможно да се направят някои уточнения. Така например един от преписите се намира в сбирката на Соловецкия манастир. По повод на този препис Св. Николова пише: „Не е ясно дали Проложното житие на Методий е поместено в ръкопис № 484 (696) от сбирката на Соловецкия манастир, датиращ също от XV в. (№ 15 в списъка на Б. Ангелов). В описа на тази сбирка паметта на Методий е отбелязана на б.IV., но от него не личи поместен ли е текстът на житието под тази дата“. Авторката препраща към том 2 от Описа на сбирката (Порфирьев, Вадковский, Красносельцев 1885: 208). По нейните наблюдения „твърде съмнително е, че там е преписано *Проложното Методиево житие*, тъй като досега не е намерен нито един препис на това произведение при четенията за б.IV.“ (Николова 1989: 107–108, бел. 24). Въпросният ръкопис е включен в изследването на М. Кукушкина, която го определя като най-ранния от преписите на *Пролога* в тази ръкописна сбирка: „самый ранний из них – это Пролог на мартовское полугодие Сол 696 (484) первой половины XV в. Рукопись поступила из Казанской духовной академии (ср. Порфирьев, Вадковский, Красносельцев 1885: 208, № 484). Она входит в число рукописей, написанных в два столбца характерным полууставом конца XV в., близким к новгородским рукописям Досифея“ (Кукушкина 1977: 82; Мирчева 2021).

По въпроса дали в този ръкопис е изписано *Проложното житие на Методий*, в Описа издателите изрично подчертават: „Памяти святых расположены по первой древнейшей редакции Месяцеслова импер. Василия, о котором см. Полный месяцеслов востока архим. Сергия, т. I, стр. 245–258; в прилож. 10-ом здесь приведен самый список памятей и сказаний при них и по этой и по другой позднейшей редакции старых Прологов. По сравнению с этим списком в описываемом прологе многих памятей, положенных без особых при них сказаний, одними именами, не достает; памятей, положенных со сказаниями, опущено немного... при нескольких памятях опущены сказания..., но против указанного списка и лишняя памяти: мч. Елевтерия (1 апр.), пр. Мефодия (6 апр.), мч. Марка и Мокиана со сказанием (13 июля)“ (Порфирьев, Вадковский, Красносельцев 1885: 208). Ръкописът вече е достъпен на сайта на РНБ (<https://nlr.ru/manuscripts/RA1527/elektronnyiy-katalog?ab=5C5847E5-5588-41DD-B079-C0474D137FAE>) и там се вижда, че на л. 526 (б) под 6.IV. е поместена само памет на архиепископ Методий (Въ тѣ́ днь стго мѣ́ннка іѣ́рмна́ нже въ ѿсмн · н памъ въ стхъ ѿца́ нашѣ мефе́дья ·). Под 11.V. също не е поместено *Проложно житие* за славянския първоучител.

Както се вижда, в библиотеката на Соловецкия манастир са запазени ръкописи, в които старите южнославянски дати за отбелязване на паметта на Константин-Кирил и Методий са оставили забележима следа.

* * *

Като приложение публикувам разчетен текста на преписа на *Проложното житие на Методий* в *Егор105*. При издаването са спазени следните едичионни принципи: текстът се предава ред за ред, въвежда се номерация на редовете, всички надредни и допълнителни знаци се предават възможно най-близко до оригинала. За разночетения са привлечени следните преписи: *Брашов, Льв, Прил и Усп3*.

ПРИЛОЖЕНИЕ
ПРОЛОЖНО ЖИТИЕ НА МЕТОДИЙ
(Москва, РГБ, ф. 98 (сборка на Е. Е. Егоров), № 105)

л. 158б

30. ВЪ ТѢ^{ж1} ДНЬ ПА-

31. МА^т ПРѢБНАГО ВѢЦА НАШЕГО МЕФЕДІА ЕПІА МО-

32. РАВЬСКѢ²

л. 159а

1. ПРѢБНЫИ ВѢЦЪ НАШЪ МЕФЕДІИ Б'Ѣ ВЪ ГРА-

2. ДА СЕЛОУНЬСКАГО • ВЪ САНОВНТОУ РО-

3. ДНТЕЛЮ Н БОГАТОУ³ РОЖДЪ СА⁴, ВѢЦА

4. Л'ВА • Н МТЕРЕ МРІИ⁵, Б'Ѣ⁶ ЖЕ ВЪ⁷ ЮНО-

5. СТИ⁸ МОУДРЬ ВЕСЪДОУА⁹ • КРЪПОКЪ Т'Ѣ-

6. ЛОМЪ, Т'ЕМЬ¹⁰ ЗНАЕМЪ Б'Ѣ ЦРЬВИ¹¹ • Н-

7. М'ВАШЕ ЖЕ ЕГО¹² ПРѢ СОБОА^ж ВСЕГДА • ЕГДА

8. ЖЕ БЫСТЬ Л'В К'13, Н¹⁴ ПОСТАВИ ЕГО КНА-

9. ЗЕМЬ ОУ¹⁵ СЛОВАН¹⁶, Н ПРѢВЫВЪ¹⁷ ТАМО І

10. Л'Ѣ, Н НЗВЫУЕ ЯЗЫКОУ СЛОВЕНЬСКѢ¹⁸

¹ Т'Ѣ^ж Прил

² Прил добавено оунтла русьско

³ сановнтоу н богатоу Прил, Усп3

⁴ рождъ са – същото в Лев и Брашов, Прил рожень, Усп3 рожин са

⁵ ВѢЦА Л'ВА • Н МТЕРЕ МРІИ липсва Усп3

⁶ Б'Ѣ Прил

⁷ нзъ Усп3

⁸ Вметнато оуноша Прил, Усп3

⁹ весъдоу Усп3, Прил, след него н Прил

¹⁰ добавено н Прил, Усп3

¹¹ ЦРЬ Прил

¹² добавено ЦРЬ Прил, Усп3

¹³ Така и в Лев, в Прил, Усп3

¹⁴ липсва Прил, Усп3

¹⁵ липсва Прил, въ Усп3

¹⁶ словѣнныимъ Прил, словѣнѣхъ Усп3

¹⁷ прѣвѣ Прил

¹⁸ Прил язъкоу словѣнскѣ, язъкъ словѣнскын Усп3; в Прил добавено і слова бѣковнаа сложн • сѣа съ братомъ от Прил

11. н̄ помыѣлнвѣ¹⁹ скоро, мннѡуѣщѡуѣ²⁰ жн-
12. знѣ²¹ вѣка сегò • дѡлгоѡ грѣшныѣ²² моуѣе-
13. нѣе, н̄ оумнлн сѧ вѣ²³ стрѣ бѣжін²⁴ положн-
14. вѣ²⁵ сань кнѧ²⁶ прѣ црѣмь, н̄ шѣ на ѡлѧ²⁷-
15. пѣскоуѣ²⁸ гòрѣ²⁷ н̄ бысть мнн²⁸ • нѣко-
16. лнже²⁹ посла црѣ брата єгò кнрнла³⁰ в' ко-
17. зары³¹ да прѣпрнтѣ³² жнды • н̄ нженѣ³³
18. нхѣ³⁴ ѡ землѧ н̄, вѧхѡу во оуѣже козарѣ³⁵
19. жндѡвьскоуѣ³⁶ прѣдлн³⁶ вѣроу кнрнлѣ
20. же оумолн брата своѣго мѡфѣднѧ н̄-
21. тн сѣ³⁷ совоѣ, ѣѡ оумѣдѧше ѧзыкъ слò-
22. венскѣ, ѡбынѣдоста³⁸ же всю стрѧноу
23. тоу, снлоѣ хѡѣ³⁹ вѣса людн оувѣрн-
24. ста н̄ жнды прогнаста, просахѡу же
25. слòвенн̄ крѣщенїѧ (!) • ѧ козарѣ⁴⁰ оуѣнтѣ-
26. лѧ • ѧ моравлен'на⁴¹ єппѧ • ѧ бòгдѧре⁴² нѧ-

¹⁹ помыслн *Прил*

²⁰ мннѡуѣщѡуѣ *Брашов*; скоромннѡуѣще *Прил, Усп3*

²¹ жнтѣ *Прил, Усп3*

²² грѣшныѣхѣ *Усп3*

²³ липсва в *Прил*

²⁴ стрѧхѡмь бнѣмь *Прил кнѧ*

²⁵ положн *Прил*

²⁶ кнѧз *Брашов*, кнѧженнѧ *Прил, Усп3*

²⁷ изразѣт на ѡлѧпѣскоуѣ²⁷ гòрѣ липсва в *Прил* вм. него в манастрѣ, алѡумьбескоуѣ горѡу *Усп3*

²⁸ ѡрнець *Прил*

²⁹ нѣкогда *Прил, Усп3*

³⁰ кюрнла *Прил, Усп3*

³¹ в' козарѣ липсва в *Прил*

³² прѣпрнтѣ *Прил, Усп3*

³³ ѣженнѣ *Прил*, нженѣть *Усп3*

³⁴ липсва в *Прил*, ѣѡ *Усп3*

³⁵ козарн *Прил, Усп3*

³⁶ прѣдлн *Прил*

³⁷ липсва *Прил*

³⁸ обндѡша *Усп3*

³⁹ снлоѣ хѡѣ³⁹ липсва *Прил*

⁴⁰ козарнн *Усп3*

⁴¹ мѡрава *Прил*; мѡравлѧне *Усп3*

⁴² волосн *Прил*

27. ставннка⁴³, възвратнѣшоу же сѧ⁴⁴
28. мефѣдїѧ⁴⁵ въ костѧн'тннѣ грѧ па-
29. трнѧрхѣ же стнѣ⁴⁶ ѣгѡ ѣппѧ, нѣ въ-
30. звратнѣ⁴⁷ нѣ⁴⁸ оу⁴⁹ моравоу въ грѧ канѣ⁵⁰ •
31. нѣ тоу⁵¹ мнѡга сѣтворнѣ⁵¹ чѣдѣса⁵² • замѣ-
32. брїн⁵³ же нѣкто⁵⁴ родомѣ козарннѣ,

л. 1596

1. ѧ вѣроѧ⁵⁵ ѣретнкѣ⁵⁶ науѧ⁵⁷ прѡтнвнѣтнѣ
2. мефѣднѧ⁵⁸ хоула вѣроу⁵⁹ хѣвоу • нѣ повелѣ
3. кнѧ моравѣскыи⁶⁰ бѣтн сѣбороу⁶¹ • нѣ со-
4. бра сѧ⁶² жндовѣ сѣ ѧмбрїемѣ⁶³ ѣ моу⁶⁴ •
5. мефѣдїн же прїнде ѣдннѣ посреде ѣ⁶⁵,
6. ѧ ѡпол'чнша⁶⁶ сѧ хоуламан нѣ на вѣроу

⁴³ настаннка *Прил*; оучнтелѧ же н наставннка *УспЗ*

⁴⁴ възвратн же сѧ *Прил*

⁴⁵ мефѣдїю *Брашов*, *УспЗ*; мефѣдѣ *Прил* – предполагаем, че е лошо разчитане, всѣщност е мефѣдѣї.

⁴⁶ стн *Прил*, *УспЗ*

⁴⁷ посла *Прил*, *УспЗ*

⁴⁸ липсва *Прил*, *УспЗ*

⁴⁹ в *Прил*; въ *УспЗ*

⁵⁰ въ грѧ канѣ липсва *Прил*, каонѣ *УспЗ*

⁵¹ створн *УспЗ*

⁵² чюдѣса *Брашов*, *УспЗ*

⁵³ замбрнѧ *Прил*; замбрн *УспЗ*

⁵⁴ липсва *Прил*

⁵⁵ вѣрою *Брашов*

⁵⁶ ѣретнка *Прил*

⁵⁷ науѧтъ *Брашов*, науѧ *Прил*, *УспЗ*

⁵⁸ мефѣдїю *Брашов*; мефѣдѣю *Прил*, *УспЗ*

⁵⁹ вѣрѧ *Брашов*

⁶⁰ липсва *Прил*

⁶¹ сѣору *Прил*, *УспЗ*

⁶² сѣбра *Брашов*, *Прил*

⁶³ со забрнѣмѣ *УспЗ*

⁶⁴ мѧ *Брашов*

⁶⁵ посреде ѣ нѣ липсва *Прил*

⁶⁶ вм. ѧ ѡпол'чнша в *Прил*: онн же хоулачу вѣроу хѣву

7. $\overline{\text{ХВ}}\overline{\text{ОУ}}^{67}$, мефеѣдѣн же п $\overline{\text{А}}$ ⁶⁸ н $\overline{\text{З}}$ ащень б $\overline{\text{О}}$ р $\overline{\text{Е}}$ •
 8. пр $\overline{\text{Р}}$ ѣуьскимн н $\overline{\text{А}}$ плъскимн словесн⁶⁹
 9. ѣко славень⁷⁰ во $\overline{\text{Н}}$ нь на $\overline{\text{В}}$ бѣ роуцѣ стрѣ-
 10. ла $\overline{\text{А}}$ на жнды же н $\overline{\text{А}}$ ⁷¹ ѣретнкы, н $\overline{\text{Н}}$ -
 11. како же не погрѣшаше⁷² • ѣко прѣпрѣ-
 12. нн быша $\overline{\text{В}}$ мефеѣдѣа⁷³ • н $\overline{\text{С}}$ ⁷⁴ сътворн с $\overline{\text{А}}$ ⁷⁵
 13. ч $\overline{\text{Ю}}$ до⁷⁶ велнко • зам $\overline{\text{Б}}$ рѣн⁷⁷ же⁷⁸ ра $\overline{\text{З}}$ сѣѣ с $\overline{\text{А}}$ ⁷⁹ •
 14. а $\overline{\text{З}}$ днслава⁸⁰ пожре з $\overline{\text{Е}}$ ла, н $\overline{\text{С}}$ ⁸¹ въ проу $\overline{\text{Н}}$ же
 15. $\overline{\text{В}}$ гнь ра $\overline{\text{З}}$ горн с $\overline{\text{А}}$ ⁸², н $\overline{\text{А}}$ тако ра $\overline{\text{В}}$ гоша $\overline{\text{А}}$
 16. ра $\overline{\text{Д}}$ н же бы $\overline{\text{В}}$ ше⁸³ х $\overline{\text{Р}}$ тѣане⁸⁴ нарекоша н $\overline{\text{С}}$ ⁸⁵
 17. о $\overline{\text{У}}$ ста х $\overline{\text{В}}$ а • пожнв $\overline{\text{Ш}}$ ше⁸⁶ въ старостн
 18. добрѣ ко б $\overline{\text{О}}$ у⁸⁷ преставн с $\overline{\text{А}}$:-

⁶⁷ св $\overline{\text{А}}$ тоую УспЗ

⁶⁸ ѣко Прил, УспЗ

⁶⁹ рѣуьмн Прил

⁷⁰ Прил липсва

⁷¹ липсва Прил

⁷² изразѣтн како же не погрѣшаше липсва Прил

⁷³ і прѣпрѣ ѣ мефеѣдѣн Прил мефеѣдѣа Брашов, УспЗ

⁷⁴ добавено т $\overline{\text{У}}$ Прил, липсва УспЗ

⁷⁵ створн с $\overline{\text{А}}$ Прил, УспЗ

⁷⁶ ч $\overline{\text{Ю}}$ до Брашов, Прил, УспЗ

⁷⁷ замѣна Прил

⁷⁸ о $\overline{\text{У}}$ во УспЗ

⁷⁹ ра $\overline{\text{З}}$ сѣѣ с $\overline{\text{А}}$ Прил, УспЗ

⁸⁰ с $\overline{\text{А}}$ дслава Прил, с $\overline{\text{А}}$ днслава УспЗ

⁸¹ а Прил

⁸² възгорѣ с $\overline{\text{А}}$ Прил, възгорѣ УспЗ

⁸³ быша УспЗ

⁸⁴ к $\overline{\text{Р}}$ тѣане Прил

⁸⁵ липсва Прил

⁸⁶ пожнвѣ Брашов, пожнвѣ Прил, пожнвѣ же УспЗ

⁸⁷ Г $\overline{\text{О}}$ у Брашов

ЦИТИРАНИ РЪКОПИСИ

- АСП27* Лвов, Национална научна библиотека на Украйна „В. Стефаник“, ф. 77, оп. 1 (сбирка на А. Петрушевич, АСП), № 27. Пролог за април–май. Руски ръкопис от средата на XVI в., л. 2516–252а (под 11 май).
- АСП29* Лвов, Национална научна библиотека на Украйна „В. Стефаник“, ф. 77, оп. 1 (сбирка на А. Петрушевич, АСП), № 29. Пролог за април–юли. Руски ръкопис от края на XVI в., л. 5а–5б (под 11 май).
- АСП79* Лвов, Национална научна библиотека на Украйна „В. Стефаник“, ф. 77, оп. 1 (сбирка на А. Петрушевич, АСП), № 79. Пролог за април–май. Руски ръкопис от края на XVI в., л. 101а–101б (под 11 май).
- Брашов* Брашов, църква музей „Св. Николай“, № 10. Миней за месец май. Молдовски ръкопис от XVI в., л. 64а–64б.
- Егор105* Москва, РГБ, ф. 98 (сбирка на Е. Е. Егоров), № 105. Службен миней и пролог за май. Молдовски ръкопис от 1587 г., л. 1586–1596. <https://lib-fond.ru/lib-rgb/98/f-98-105/#image-158>.
- Лъв* Препис на *Проложното житие на Методий*, използвано от П. Лавров за разночетения, възможно е да отговаря на *АСП79*.
- Прил* Санкт Петербург, РНБ, ф. 573 (сбирка на Санктпетербургската Духовна академия), № А.І.264. Пролог за цялата година (Прилуцки). Руски ръкопис от края на XIV в., л. 104а.
- Погод602* Санкт Петербург, РНБ, ф. 588 (сбирка на М. П. Погодин), № 602. Пролог за март–август. Руски ръкопис от края на XV – началото на XVI в., л. 189а–190а.
- Погод607* Санкт Петербург, РНБ, ф. 588 (сбирка на М. П. Погодин), № 607. Пролог за март–август. Руски ръкопис от втората четвърт на XVII в., л. 211б.
- Рум321* Москва, РГБ, ф. 256 (сбирка на Н. П. Румянцев), № 321. Пролог. Руски ръкопис от края на XV – началото на XVI в., л. 214б–215б (под 11 май).
- Рум323* Москва, РГБ, ф. 256 (сбирка на Н. П. Румянцев), № 323. Пролог. Руски ръкопис от 1590 г., л. 189а–190а.
- Солов484 (696)* РНБ, ф. 717 (сбирка на Соловецкия манастир), № 484 (696). Пролог за март–август. Руски ръкопис от първата половина на XV в.
- Усп3* Москва, ГИМ, ф. 80370 (сбирка на Успенския събор), № 3. Пролог. Руски ръкопис от 1405 г., л. не е посочен.

ЛИТЕРАТУРА

Викторов 1890

Викторов, А. Е. *Описи рукописных собраний в книгохранилищах Северной России*. Санкт-Петербург, 1890 [Viktorov, A. E. *Opisi rukopisnykh sobranii v knigokhranilishchakh Severnoi Rossii*. Sankt-Peterburg, 1890].

Добровский 1825

Добровский, Й. *Кирилл и Мефодий, словенские первоучители. Историко-критическое исследование*. Перевод с немецкого [М. Погодина]. Москва, 1825 [Dobrovskii, I. *Kirill i Mefodii, slovenskie pervouchiteli. Istoriko-kriticheskoe issledovanie*. Perevod s nemetskogo [M. Pogodina]. Moskva, 1825].

Кувев 1985

Кувев, К. *Проложите жития на Кирил и Методий в ленинградските книгохранилища*. – *Palaeobulgarica*, 9 (1985), № 1, с. 8–36 [Kuev, K. *Prolozhnite zhitia na Kiril i Metodiy v leningradskite knigohranilishta*. – *Palaeobulgarica*, 9 (1985), № 1, s. 8–36].

Кукушкина 1977

Кукушкина, М. В. *Монастырские библиотеки Русского Севера. Очерки истории книжной культуры XVI–XVII веков*. Ленинград, 1977 [Kukushkina, M. V. *Monastyrskie biblioteki Russkogo Severa. Ocherki istorii knizhnoi kul'tury XVI–XVII vekov*. Leningrad, 1977].

Лавров 1930

Лавров, П. А. *Материалы по истории возникновения древнейшей славянской письменности*. Ленинград, 1930 [Lavrov, P. A. *Materialy po istorii vznikenvenia drevneishei slavianskoj pis'mennosti*. Leningrad, 1930].

Ламанский 1904

Ламанский, В. И. *Славянское житие св. Кирилла как религиозно-эпическое произведение и как исторический источник*. – Журнал Министерства народного просвещения, 352, апрель 1904, с. 215–239 [Lamanski, V. I. *Slavianskoe zhitie sv. Kirilla kak religiozno-epicheskoe proizvedenie i kak istoricheskii istochnik*. – *Zhurnal Ministerstva narodnogo prosviashchenia*, 352, april' 1904, s. 215–239].

Мирчева 2021

Мирчева, Б. *Списки славянских источников для изучения жизни и деятельности Кирилла и Мефодия и их учеников в библиотеке Соловецкого монастыря (РНБ)*. – В: *Славянское и балканское языкознание. Палеославистика: Лексикология и текстология. К 100-летию Р. М. Цейтлин*. Вып. 21, Институт славяноведения РАН, Москва, 2021, 205–231 [Mircheva, B. *Spiski slavianskikh istochnikov dlia izuchenia zhizni i deiatel'nosti Kirilla i Mefodii i ikh uchenikov v biblioteke Solovetskogo monastyria (RNB)*. – V: *Slavianskoe i balkanskoe yazykoznanie. Paleoslavistika: Leksikologia i tekstologia. K 100-letiiu R. M. Tseitlin*. Вып. 21. Institut slavianovedeniia RAN, Moskva, 2021, 205–231.]

- Николова 1983   Н и к о л о в а, Св. *За възникването на Проложното Методиево житие*. – В: Литературознание и фолклористика. Сборник в чест на 70-годишнината на акад. П. Диневков. София, 1983, с. 89–92 [Nikolova, Sv. *Za vaznikvaneto na Prolozhното Metodievo zhitie*. – V: *Literaturoznanie i folkloristika. Sbornik v chest na 70-godishninata na akad. P. Dinekov. Sofia, 1983, s. 89–92*].
- Николова 1988   Н и к о л о в а, Св. *К истории текста Проложного жития Мефодия* [Nikolova, Sv. *K istorii teksta Prolozhnogo zhitia Mefodiia*]. – In: *Symposium Methodianum. Beiträge der Internationalen Tagung in Regensburg (17. bis 24. April 1985) zum Gedenken an den 1100. Todestag des hl. Method. Neuried, 1988, S. 473–484*.
- Николова 1989   Н и к о л о в а, Св. *Разпространение на Проложното житие на св. Методий в Русия*. – В: 1100 години от блажената кончина на св. Методий. Т. 1. София, 1989, с. 100–109 [Nikolova, Sv. *Razprostranenie na Prolozhното zhitie na sv. Metodiy v Rusia*. – V: *1100 godini ot blazhenata konchina na sv. Metodiy. T. 1. Sofia, 1989, s. 100–109*].
- Порфирьев, Вадковский, Красносельцев 1885   *Описание рукописей Соловецкого монастыря, находящихся в библиотеке Казанской Духовной академии*. Ч. 2. Сост. И. Я. Порфирьев, А. В. Вадковский, Н. Ф. Красносельцев. Казань, 1885 [Opisanie rukopisei Solovetskogo monastyria, nakhodiashchikhsia v biblioteke Kazanskoï Dukhovnoï akademii. Ch. 2. Sost. I. Ia. Porfir'ev, A. V. Vadkovskii, N. F. Krasnosel'tsev. Kazan', 1885].
- Родосский 1903   Р о д о с с к и й, А. С. *Рукописи и книги церковной печати, поступившие в библиотеку Санкт-Петербургской духовной академии в 1901 г.* – Христианское чтение, август 1903, с. 247–249 [Rodosskii, A. S. *Rukopisi i knigi tserkovnoï pechati, postupivshie v biblioteku Sankt-Peterburgskoi dukhovnoï akademii v 1901 g.* – *Khristianskoe chtenie, avgust 1903, s. 247–249*].
- Свенціцький 1906   С в е н ц і ц ь к и й, І. *Опис рукописів Народного дому з колекції А. Петрушевича*. Ч. 1 (= Рукописи Львівських збірок. Вып. II–III. Українсько-руський архів. Видає Історично-філософична секція Наукового товариства ім. Шевченко. Т. VI–VII). Львів, 1906 [Sventsits'kyi, I. *Opys rukopysiv Narod'noho domu z koleksii A. Petrushevycha*. Ch. 1 (= *Rukopysy L'vivskykh zbivok. Vyp. II–III. Ukraïns'ko-rus'kyi arkhiv. Vydae Istorychno-filosofichna sektsiia Naukovoho tovarystva im. Shevchenko. T. VI–VII*). L'viv, 1906].

Собрание Егорова 2014 Ф. 98. Е. Е. Егоров. *Опись собрания*. Т. 2. №№ 101–200. XIV–XIX вв. Москва, 2014 [F. 98. E. E. Egorov. *Opis' sobraniia*. T. 2. №№ 101–200. XIV–XIX vv. Moskva, 2014] <https://img.lib-fond.ru/%D0%A0%D0%93%D0%91/%D0%A4.98%20%D0%A1%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%BD%D0%B8%D0%B5%20%D1%80%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BD%D1%8B%D1%85%20%D0%BA%BD%D0%B8%D0%B3%20%D0%95.%20%D0%95%20%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0/98.pdf>.

ANOTHER MOLDAVIAN COPY OF THE *SYNTAXARION LIFE OF ST METHODIUS*

(Summary)

The *Synaxarion Life of St Methodius* of Moravia occupies an important place among the Slavic sources on Cyril and Methodius and their disciples. Although it is one of the earliest Slavic sources that was discovered, the original text of the work is still to be explored. Therefore, the important questions of the time and the place of its occurrence have not been answered yet. Few of the copies of the *Life* have been published. Most scholars believe that this is a late text, which probably occurred among Southern Slavs but survived only in Russian copies. In 1989 Sv. Nikolova published the only Moldavian copy of the *Life* known at that moment (ms No.10 from the collection of the church museum “St Nicholas” in Braşov) and the documentary evidence confirmed the Bulgarian origin of the work. A second Moldavian copy of the *Life* is published in the present article for the first time (RGB, f. 98, collection of E. Egorov, No. 105, Service Menaion and Prologue for May, Moldavian manuscript, 1587). It has distinct Middle Bulgarian features that are yet another proof of the work’s Bulgarian origin.

Keywords: Cyrillo-Methodian Studies; Slavic Cyrillo-Methodian sources; Synaxarion; Moldavian copy.

*Boyka Mircheva,
Cyrillo-Methodian Research Centre –
Bulgarian Academy of Sciences*